

Eko is nog niet altijd sociaal

Pleidooi voor sociale norm wint langzaam terrein

De bio-consument die in de supermarkt eindelijk een tros Eko-bananen van het schap kan plukken, is ten onrechte tevreden. Weliswaar is deze banaan vrij van chemische middelen, aan de arbeidsomstandigheden waaronder de bananen zijn geproduceerd is vaak weinig veranderd.

Nu ook de multinationale ondernemingen mee gaan spelen op de biologische markt is het hoog tijd om sociale normen op te nemen in de biologische keurmerken. Dat zegt Nico Roozen van Solidaridad, de ontwikkelingsorganisatie achter de Oké-banaan. De Britse keurmerkorganisatie voor de biologische landbouw, de Soil Association, is al bezig om regels voor 'ethisch verantwoorde handel' op te stellen.

Sinds enige tijd brengen grote bananemultinationals als Dole en Fyffes biologisch geteelde bananen op de markt. De Europese en Amerikaanse markten zijn voor hen interessant sinds de opmars van bio. 'Of er nu gangbare of biologische bananen worden geproduceerd, de arbeidsomstandigheden bij de leveranciers zijn schrijnend', zegt Nico Roozen van Solidaridad, de organisatie die aan de wieg stond van het Max Havelaar-keurmerk en zes jaar geleden de Oké-banaan introduceerde. 'Een bedrijf als Fyffes koopt zijn biologische bananen bij La Isla, een bananenplantage in

Naast het Max Havelaar-label worden deze bananen uit Ecuador voorzien van een Oké-sticker.

Ecuador. De arbeiders mogen hier geen lid zijn van een vakbond, er is geen CAO en de arbeiders krijgen het officiële minimumloon betaald, wat veel te laag is om van te bestaan. De Europese consument is zich hier onvoldoende van bewust.'

Black Sigatoka

Om boeren een hogere prijs te bieden en hun arbeidsomstandigheden te verbeteren, werd in 1996 de Oké-banaan geïntroduceerd. De banaan was weliswaar niet biologisch, hij werd al wel stukken milieuvriendelijker geteeld. Roozen: 'Het grootste probleem in de bananenteelt is de beruchte Black Sigatoka, een schimmel die de bladeren van de bananenstruik aantast. Om de Black Sigatoka te bestrijden wordt er op de gangbare plantages tot wel 65 keer per jaar, vanuit vliegtuigjes, met chemicaliën gespreid. Volgens de milieunormen van Max

Havelaar mogen er geen herbiciden en insecticiden gebruikt worden. Ook worden eisen gesteld aan de beplantingsdichtheid en het mestgebruik. Het bestrijden van de sigatoka door een fungicide is toegestaan, met als voorwaarde dat de frequentie van de bespuitingen zo laag mogelijk is. De ervaring wijst uit dat bij een goede monitoring van de infectiedruk volstaan kan worden met tien tot veertien bespuitingen per jaar. Daarmee wordt een gigantische milieuwinst gerealiseerd.'

Het marktaandeel van de Oké-banaan in Nederland is lager dan vlak na de introductie. Roozen: 'De invoerbeperkingen van de Europese Unie zijn hiervoor het belangrijkste obstakel geweest. In Zwitserland zijn er geen beperkingen en ligt het marktaandeel van de Oké-banaan op ruim twintig procent. In Italië en Finland is de Oké-banaan ook succesvol.'

Twee keurmerken

Sinds enige tijd is er nu ook een biologische variant van de Oké-banaan op de markt, de Eko-oké-banaan. Voor Solidaridad stond het bij de introductie van de Oké-banaan al vast om toe te werken naar een ecologische bedrijfsvoering. Roozen: 'De omschakeling van een bedrijf dat al volgens Max Havelaar-normen werkt naar een biologische productiemethode duurt twee à drie jaar. Ook uit financieel oogpunt is de Max Havelaar-werkwijze een noodzakelijke tussenstap voor omschakelende bedrijven, omdat zij het inkomstenverlies en de investeringen die nodig zijn voor een biologische bedrijfsvoering alleen kunnen financieren als zij een faire prijs voor hun producten krijgen. In ontwikkelingslanden bestaan geen subsidies voor omschakelende boeren. Max Havelaar-producenten krijgen daarom de toelage al tijdens de conversieperiode betaald'. Inmiddels wordt de Eko-Oké-banaan geproduceerd in Ghana, Peru en Ecuador.

Om aan te geven dat de Eko-Oké-banaan zowel biologisch als fair trade is, zijn er twee keurmerken te vinden op de verpakking. Er wordt wel gesproken over het integreren van het Max Havelaar-keurmerk met het Eko-keurmerk, maar volgens Roozen is dit geen realistische optie: 'In een aantal regio's is een ecologische bedrijfsvoering niet mogelijk, zoals bijvoorbeeld op de Max Havelaar-plantages in Costa Rica. De infectiedruk is hier simpelweg te hoog voor een biologische teeltwijze. Met het Max Havelaar-keurmerk is in dit land echter wel veel milieuwinst te behalen. Het Max Havelaar-keurmerk bewijst hier ook goede diensten in de omschakelingsperiode naar een biologische teeltwijze.' Dubbele certificering is volgens Roozen ook geen houdbare oplossing. 'Het is een kostbare aangelegenheid. Wij zouden graag zien dat het Eko-reglement wordt uitgebreid met sociale normen. Dan kan volstaan worden met één keurmerk, Eko. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van een bestaande sociale gedragscode, de SA-8000-norm, die is gebaseerd op inter-

nationaal geaccepteerde ILO-richtlijnen voor arbeidsomstandigheden en OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Als de sociale normen niet geïntegreerd worden in het Eko-reglement zullen de multinationals de sociale agenda blijven negeren en goedkopere biologische bananen op de markt kunnen brengen. Terwijl de consument verwacht dat een duurzaam product zowel aandacht heeft voor mens als milieu.'

Ethisch verantwoorde handel

Ook Wim Rabbie van het Nederlandse bedrijf Tradin Organic Agriculture, de grootste importeur van biologische bananen voor Europa, zou het een goede zaak vinden als sociale normen deel gaan uitmaken van het Eko-keurmerk. Het zusterbedrijf van Tradin, Trabana, importeert bananen uit de Dominicaanse Republiek en Peru, landen met een ideaal klimaat voor de biologische bananenteelt. De beruchte sigatoka-schimmel komt er niet of nauwelijks voor. 'Via onze handelskantoren in de Zuid- en Midden-Amerikaanse landen zijn er veel contacten met de boeren', aldus Rabbie. 'Wij kennen de situatie op de productiebedrijven. Biologische handelaren zijn zich erg bewust van de situatie in deze landen. Wij betalen vaak meer dan de prijzen die op de wereldmarkt gebruikelijk zijn.' Enkele maanden geleden bezocht Trabana met een Britse klant, een grote supermarktketen, een van de Peruaanse producenten. Rabbie: 'Britse klanten stellen zo hun eigen sociale eisen en controleren deze vaak zelf.'

Rabbie: 'De Soil Association, de Britse keurmerkorganisatie voor de biologische productie, is nu bezig om ethische regels voor productie en handel op te stellen'. Dit stelsel van regels (Additional Standards for Ethically Traded Organic), dat voor de hele productie- en handelsketen is opgesteld, zou voorlopig nog op vrijwillige basis zijn, maar kan in de toekomst een verplicht onderdeel worden van het biologisch keurmerk van de Soil Association. De sociale normen zijn niet 'ontwikkelingsgericht' en onder-

scheiden zich daarmee van de normen voor Fair Trade zoals die worden voorgeschreven door de *Fairtrade Labeling Organisations* (zoals Max Havelaar). Rabbie: 'Ook IFOAM (*International Federation of Organic Agriculture Movements*) is bezig met normen voor sociaal verantwoorde productie en handel, maar dat gaat allemaal niet zo snel. Het is daarom een goede zaak dat een controlerende instantie zoals de Soil Association dit nu heeft opgepakt.' ■

HET VERHAAL

Bij Uitgeverij Van Gennep is het boek 'Fair Trade, Het verhaal achter Max Havelaar-koffie, Oké-bananen en Kuyichi-jeans' verschenen. De auteurs Nico Roozen en Frans van der Hoff beschrijven afwisselend en vanuit hun eigen positie (Roozen als directeur van Solidaridad en Van der Hoff als priester en boer in Mexico) over de totstandkoming van het Max Havelaar-keurmerk en hun motivatie een keurmerk voor eerlijke handel te ontwikkelen. Een interessant boek omdat zowel de persoonlijke achtergronden van de schrijvers, het leven van de Indiaanse boeren in Mexico en het gevecht om vaste voet te krijgen op de Nederlandse en Europese markt uitgebreid worden beschreven. Ook de biologische teelt komt aan bod. ISBN 90-5515-315

